

Tungkul ti Paranan ni Hádyá Gubwatid nen Ngaran na

HOW PALANAN GOT IT'S NAME

LOLITA LOPEZ, 1985

Tungkul ti Paranan, ni hádyá gubwatid nen ngaran na. En purumeru hidi a Paranan a ummangay háddi ay awan hidi talaga magyán haád. Moros kan hidi iyud, dáddekál a tolay. Ten dikona a madiskubri di iyán, a gamitán di a essa banuwan ay en punu ni banuwanid ay dimmemát bi a awan taga haád. Ginamet diyid, balang essa ay magsikaw ti págyanan na, gapu awan palla malinis.

Agta en purumeru di hidi a kaguman. Peru en Agta hidi ay babalang la ti pagbilayan. Nadid dikona makpal dán a tolay ay naggamet dán hidi ti sadili di a págyanan.

Purumeru kanid a ummangay haád a nágyan ay guto-gutoginomákkán ngaran naid, dikál a tolay, en essa na a lakbung ay umabut Dideyagen, sakay Dideya en essa. Ánya dám ben a kadikál a tolay! Sa dámman iyud i pambihiraid a kadikál ni tolay. Ay marán sikán nadid ay kagiyán kuwid hud ay higanti, siya i purumeruwid a ummangay haád a nagipun ti kakagumanan na hidi, kaduwwa ay en Agta hidi.

Nadid en Agta bi hidi en nángtoldu ni konya en págpagitáng ti apoy. Apoy diyid ay painitán di ti hustu en lubid a malapat ten kawayan a kaseplak. Nadid ni magapoy-apoy dán ay iyadeni di en kinoskos sakay

gumerab dán. Iyud inimbentu diyid. Kaya maski awan ti maglaku ti makagiyen hidi a kasáppuwegu ay makalutu kami la. Kapospusan mi iyád a gamitan ti Parananid gapu iyád i minemulatan miyid ten dádikál mi hidi. Tinolduwan di kami ten kahirapan.

Kaya kan bi iyád a Paranan i ngaran naid ay en purumeru di a ginamit a nagsulatan ay duun. En lapis di ay uging. Ginamet diyid ay Palatanan i ngaran biyid ni Parananid. Nadid ay Paranan dán, gapu binuu di en Palatanan. Ay gágginanan nen toláy hidi a te kasalanan ten banu-banuwan di. Kaya i toláyid ti Parananid ay awan essa ti naggubwatan, ni awan iba-iba a upos sakay halu-halu.

Purumeru kanid a gumminan haád ay Moros hidi. Nadid en summunud ay ti Aguinaldo. Kaya gágginanan di i Parananid. En katapusan dámmán ay en hapon hidi, kaya itud i magigin ginubwatan ni ngaran nen Paranan en Palatanan.

Istorya nen bukid Dipagiden

THE MOUNTAIN OF DIPAGIDEN.

LOLITA LOPEZ, 1985

Iyán a bukid ay nasasanig ku labi ten dáddikál mi hidi. Ten hud, iyán kán a bukid ay bukarot ngaran naid. Nadid istoryaid ni iyán ay kaya kan ni ilingán mu bi ay te ipos sakay ngusu, gapu áatubengan naid ay en banuwan ti Paranan. Kaya mara bi ilingán mu ay tatarudan bi a bukarot i ngaran naid. Ni pakamalasán mu ni ked ka ti malangkaw a bukid ay talaga siya-siya. Sakmal na i Parananid. Kinagi nen apu mi a bikás a atanan kan ni kayamanan nen taga Paranan hidi ay kanán na.

Te essa iyán a awan taga Paranan, nadid ay milyunaryu dán siya. Ni tu-usán ay taga Paranan nakuwan i yumamanid ti Paranan. Ay awan la kumán bi a tutuhanan i kákkagiyánnid nen mágkatanda hidi, gapu dipirensiya na laid ay naketa ka beman ti bukid a kuman ti toláy, kayamanan, o ni ánya paman a makan. Tukoy kuwid ay talinhaga hidi itud. Ni taga Paranan i makpalid a nigosyu, awan ti mangyari, máglalaláppás la. Keddák dán ngani a bikás dán, awaná k palla ti netan a yummanan a

taga Paranan. Essa palla tukoy kuwid a taga Paranan, peru awan dán haád nadid, ked dán ti Manila. Ni pakaisipán ku ay tatarudan, gapu atanan a dádekál a barku a magtalib ti iyán a bukid ay mágkarombak. Gapu en kagi nen apu mi bikás ay inkantadu a bukid, kaya porma ni bukarot. Anakid nadid ay awan dán maniwala, magtawa la hidi, peru ni isipán ay maari labi a tarud gapu makpal dán i nedagsaid hitud sakay tulos a mágkatay a tolay, sakay barku pa dádekál a sasakyan. Kaya wád a bulisik Parananid.

Ni awan dálla en tulung nen mánnampalataya hidi a ummangay haád ay awan kami ti kapiyyaan. Awan bi ti mággamot a maari a magtoldu ten agum ni konya maggamot. Kaya iyád wád a bukid i kabulisikan miyid. Bukarot i ngaran naid gapu bukarutid ay kumákkán ti tolay. Itud la tukoy kuwid.

En Panahun nen Hapon hidi

THE TIME OF THE JAPANESE IN PALANAN

LOLITA LOPEZ, 1985

Iddi la matandaan kuwid ten kássapu-sapul nen Hapon hidi ti Paranan . Kagi ku ay ni magkanayon hidi haád ay matolduwan kami a anak palla. Dikona ummangay hidi ti Parananid ay gradu ánnámmák palla. Awan kami palla magiskuwela ti makagiyid a kulehiyu o ni college ti English. Nadid ay netaun kami a tehud a mámmaistu a Hapon hidi, tinolduwan di kami. Grabi en saya mi ta kapospusan mi dán a magupos ten upos di.

Dikona nagmalay hidi ti Paranan, bigla a dummemát en kakagumanan di hidi a namukid. Tehud a gubwat ti Kasigudan, San Mariano ni hádya pa man hán a lugar, nagtagbu-tagbu hidi haád. En kakagumanan nen Hapon hidi a ummangay haád ay Kuryanu.

Nadid dikona dummemát hidi hud, medyu mahirapan kami dán ti banuwanid. Makpal dán en utos di a awan mi masunud kaya mágkparusaan kami. Tehud hidi iyán a ginamet a nahirapan pati en punu ni banuwanid. En dalagita hidi ay maari di la alapán a kabingaán ti

puwersaan. `Konya na ben iyán', kagi ku kán de ina ku. 'Guminan kitamon!' awa la, awan la hidi guminan. Sikán la en palagi a mággaakitán. Dikona iyán a makpal dán hidi a kinákkabinga a dalaga ay ummadeyu kami dám bi.

Ginamet diyid ay binunu di en punu mi di banuwan. En kákkagiyán di ben a misu-misu. Pináppainom di ti dinom. Pati en dáddikál ku hidi ay pinagkarga di ti madággi, naglakad a patamu ti San Mariano. Kakakagbi la en lállakay hidi. Iyud i nakaisip miyid a mággagina-ginanán dán.

Nadid dikona dummemát en kakpalaan dikodi, ginamitid nen *Americano* hidi sakay sundalu ay naglakad hidi disunu. Iyád en kákkagiyán nadid a panahun a iroplanu. En pánggaran mi ten hud ay 'abeng disunu a langet.' Hula palla nen dáddikál hidi kaya maniwalaák bi a talaga ni hula ni dáddikál ten hud ay tatarudan. Te iroplanu bi en hapon hidi a nagbomba ten iskuwilaan. Hitud dán a namághahewalay ni tolayid ti banuwanid. Balang uma na ay inangayan na.

Awan palla naglalay en págsáddáp di ti Paranan ay ked dán en dikál a barku nen *Americano* hidi a dummung ti Culasi. Atanan bi nen Hapon hidi ay nakarid a ummangay ti Culasi. Nággabeng en agum, en agum ay naglakad. Sikami dámman a sibilyan hidi ay nákpagtugán. Inátdenan di kami bi ti panahun a makatulung dikodi gapu tugánnan di kami ti sari-sari. Upaan di kami bi. Maski ánya kakarderu di iyán. Maski ni damit átdenan di kami, ta anak kami palla. Kaya awan ku kali-kalimunan ten panahun nen Hapon. Itud la.

En Págdikáp Kánni Aguinaldo

AGUINALDO'S CAPTURE

LOLITA LOPEZ, 1985

En panahun ni Aguinaldo dikona madikáp ay, sigun ten istorya nen mágkatanda hidi ti Parananid. Nahirapan ti hustu en nangtagubet hidi kán Aguinaldo dikona dikáppán di siya. En dipalongu na a nágyanan ay en apu ku a lakay. Siya ay alkalde ten hud. Alkadiyid ay mayor nadid. Dikona iyán a nagyán hidi hud ten bilay nen apu ku a lakay, kaguman na en insurektors hidi, kuwenta labi a sundalu ni Aginaldo.

Nadid en nangunud dikodi a lumaban ten kapangyariyan ni Aginaldo ay namággatubeng hidi a kumman ten bilay nen apu ku a lakay. Tehud hidi a ginamet ten katapusan kan a kákkán ni Aginaldo ti bilayid a iyud. Dikona naglutu en tagalutu nen apu mi a lakay ti masarap, para maennaman bi nen bisita na hidi i masarapid. Ginamet naid ay nagporma ti dikál a tinapay a porma ni bilay.

En bilay ay tehud a walu a bintana. En lamisaan ni Aginaldo ay round table, ti Paranan ay mabilug a lamisaan. Hud hidi a namággatubeng pati en kakontra na hidi.

Nadid ti kapitisan ni upos, pinahati di kán Aginaldo en tinapay ti nágpakudus. Pinagkudus na en pahiwatig na ten tinapay. Ánya nadid netan diyid? Ummegebár en áppat a ibun. Awan nakaluwas itud a áppat, ni awan ked la hidi ten disalad nen bilay. Awan hidi makasapul a kuman. Hinati-hati di dán en nilutu di a tinapay. Sangan Ummegebárid a ibun? Naging áppat dámman en ummegebár. Namággatubingan di nadid en lamisaan ten walu a ibun. 'Ánya dám ben a ganda iyud a pangyayari,' kagi nen bisita hidi. Sigi la, kuman ka la hidi ti hustu. Hidi iyán a ibun ay talinhaga kán Aginaldo. Awan na la tukoy a te manguonud dán dikona a mangdikáp.

Dikona dámman angen dán siya nen musikero kona ten hud, pánggaran miyid ay te bombo. Kaguman diyid ay pros roha, bale green ladies ingaran naid nadid a panahun. Ni bihisan hidi nen bábbekás hidi ay angen di bisitaán/ilingán ti Aginaldo. En atubengán nen bilay a dikál a tummulusan na ay bináttén-batenan di ti puru a sinuman en makagi ben hidi a pinusutan ti duun sakay ti langkay. Iyud ay malagkit a bágges. Grabi wád ti ganda a áelingan, maran netan ku la gapu segun la itud ti istorya.

Dikona kan a umugsad dán ti Aguinaldo pati en kakagumanan na hidi i nangtagbuwan diyid págyanan dán ni monumentuwen ni Aguinaldo, i patsuwen a kákkagiyán di. Atubengán iyán nen simbaan a dati. Hud kanon hidi a namággurayan, sakay dikona namagtagbu hidi ay nagbadilan dán hidi.

Nadid, en musikero a essa ay natamaan ten áddung na, peru nabiyaq labi gapu tehud hidi kaguman a mággamot. Ten hud a panahun ay tehud dán a albularyu. Babalang la pággamot diyid,

Dikona dámmán a matapos dán iyud, ay ginanan dámmán ni tolay. Nadid talaga dálla a nagpadikáp ti Aguinaldo. Kaya iyán a dináttonan di ti monumento i adeniyen ti simbaan. Kaya la nasida dán en simbaan a dati. Hitud nakwan ti atubengán naeni. Mara pa bi ni sapulan ku sapul ten sapul na, sakay katapusan na ay, kulang odas kuwid. Kaya hanggan dálla hud.

De Adaw sakay ti Dágga

THE STORY OF THE MONKEY AND THE TURTLE

LOLITA LOPEZ, 1985

Iyád a istorya ku ay de Adaw sakay ti Dágga. De Dágga sakay ti Adaw ay magamigu hidi nagtaratu hidi a mángngay ten sapon a biget. Kinátol di ditángnga en biget. Nadid ay netaun kánni Adaw en ontok na, ked kánni Dágga en ponan na a te gamot. Sumangan a aldew ay nagtubu en kánni Dágga. Nadid, en kánni Adaw ay nalanás. 'Konya na ben iyud', kagi na? Nagtaka en Adaw gapu nalanás en kao

na. 'Bakin nalanás en kao ku?' kagi na kánni Dágga? Kinagi ni Dágga a, 'kaya nalanás en kao mu ay ontok bi, awan maari magtubu, siyempre en ponan na magtubuwid.' Nadid, magsaranta en Adaw gapu en kao na ay nalanás. Aldew-aldew angen di ilingán ni nagtubu dán en ponan a kánni Dágga. Tapos, dikona nagbunga dán, masaya hidi. Grabi en saya di, gapu nagbunga dán en kán Dágga.

Nadid en kán Adaw ay natay dán. Dikona a dumarag dán ay nagsoli pala hidi ta awan palla masiyadu nalutu. 'Angen ta dálla ilingán ti essa aldew ni nalutu dán.' kagi ni Dágga. Dikona nalutu dán, ummunek ti Dágga peru awan na maunek kaya nagsoli siya. 'Sikán, umunek 'kagi nen Adaw.

Dikona ked dán disunu en Adaw, mágtopu ten dawigan nen biget, a nalutu dán. Habang mágkakanán a mágkakanán ay tummangad en Dágga. 'Kota pay' kagi na ten Adaw. 'Guray ka ennaman ku pa,' kagi nen Adaw. 'Aha! Bakin awan ka mangatád kao ku labi iyán?' kagi ni Dágga. 'Maguray ka la hán, táknigan taka la,' kagi ni Adaw. En intáttáknig ni Adaw ay puru kupes.

Nadid nagsekay ti Dágga. Te kaadeni a sapa en nagmulaan di ten ponan nen biget. Ummangay ti Dágga ten sapa sakay nagpuron ti pisepes a ngaran naid ay 'sudyang ni Adaw.' Mágkatigud en buli na. Ginamitid ni Dágga alay nen Adaw disunu ay tináttoryakan na en ponan nen biget hanggan ten ditángnga na. 'Kota pay,' kagi dámman ni Dágga. 'Dyan ka pa umugsadák dán' kagi nen Adaw. Napossan tam ben en Adaw ay te bingel gapu ipunán na ipunán ten ngusu na en kinákkan na. Káugsad ni Adaw. `Marusep! Bakin ha makpal dán a saet ti tiyan kuwi pati básset kuwi sakay ti lima kuwi,' kagi ni Adaw.

Dikona makademát siya ten ponan nen biget ay nággetnud siya ten katol. En katol ay te ábbut ditángnga. Iyud bali ay summoksok hud ti Dágga. 'Kokonyaán ku dán wád gapu ti saet kuwiday hidi?' kagi ni Adaw. Magupos siya a mággeessa habang magibut ten saet hidi ten bággi na. Awan dán makaluwas ti Dágga ten nággetnudan ni Adaw a katol, kaya siniput ni Dágga en tollot ni Adaw. Ummagkat nadid en Adaw. 'Ánya ben i magsiputid ten tollot ku?' kagi ni Adaw. Nilákwaban na en katol. Ilingán na ay ti Dágga bál. 'Magabut kita nadid,' kagi ni Adaw. 'Ay maski ni bakbakanák mu' kagi ni Dágga. 'O ánya gustu muwid, bayuwán taka?' kagi ni Adaw. `Konya na iyán kaya pummelpilák ay lagiyák a bábbayuwán ni ina ku,' kagi ni Dágga. 'Ánya gustu muwid tutudán taka?' kagi ni Adaw. Tábbig dámman ni Dágga, 'Adi dumidigák ni tutudánák mu.' 'Are! Ánya gustu muwid ibatikal taka didanom?' kagi ni Adaw. 'Ah... sa iyán i gággustuwán kuwid, ibatikalák mu dán!' kagi ni Dágga.

Ginamitid ni Adaw ay imbator na ditángnga a dinom. Ánya nangyariyid kánni Dágga? Dummibelyu ten pagyánan ni Adaw. Nakadikáp nadid ti dikál a udeng ti Dágga, ngaran naid ay 'payan' sakay impeta na nadid kánni Adaw ten di belyu nen dinom a nágyanan di. Bakin tehud ka dikál a udeng? Kagi ni Adaw.' Kinagi ni Dágga, 'Adaw gamitán muwid ay inumán mu atanan dinumen para maketa ka ti payan.' Summunud bi ti Adaw ten kinagi ni Dágga kaya nággainumán siya hanggan a pummáddek en tiyan na. Itud la, awan dán.

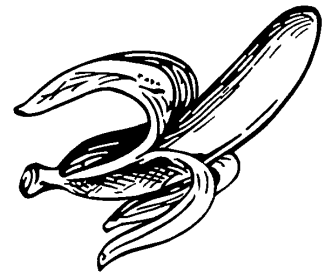
Hádyá Gubwatid nen Dipalongu a Biget?

WHERE THE FIRST BANANAS CAME FROM?

LOLITA LOPEZ, 1985

Tehud a magkabinga a nagenák hidi ti essa a dalaga a maganda. Tehud a nador a sundalu ten anak di a dalaga. Nagkatipan hidi a duwwa. Nadid nadulaw en sundalu a angay ti laban ti agum a banuwan.

Angay bi nagpaalam ten katipan na en sundalu. Nágguron hidi a duwwa ti maganda a págguron. En kagi nen lállaki ay kássoli na dálla hidi a magpakasal. Mentras a magpaalam en sundalu ay nagalamanu hidi. Konya na ben iyud, dikona a magalamanu hidi a duwwa ay nagwarak en guramát nen lállaki ten lima nen bábbi. Dikona kuddán en lállaki, ay immula na en lima a nagwarak ten lima na. Nángmulaan naid ay ponan nen agdenan di ten sidung.

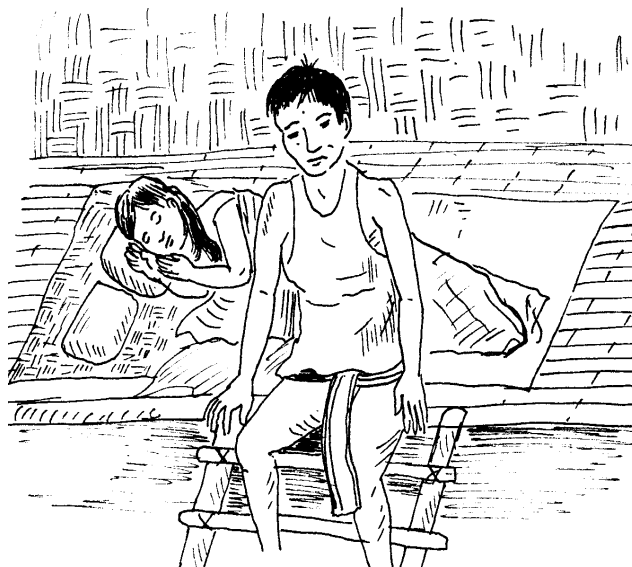

Ti kapitisan upos ay nagtubu nadid en immula na a lima. Kállokag nen bábbi ten dimadimang ay nagduun en immula na sakay tehud dán bi a bunga. 'Aha! Ánya wád iyád a milagru ten immula ku?' kagi nen bábbi. Bakin bakán a toláy tánni ketan ku lagi en katipan ku. Iba ben i nagtubuwiday! En tummáknig ay biget a napakát-pakát a kona ti idsuraid ni lima ni toláy. Ilingán moy i guramát tamid kona hud kaparehu naid. Pakaisipán ku ti hustu ni talaga iyád i nagsapulan ni kákkánán tamen a biget. Awan dán, sa la iyud.

Malaria

(Ruth Defeo, 2007)

En iyistorya ku ay tungkul ten saket a malaria. Makpal ten taga Paranan hidi en magkahud ti saket a malaria lalu dán ni amiyán. Grabi bál ti hirap ni tehud ka a malaria. Ten dikona naranasan ku a magkahud ti saket a malaria ay nahirapanák a tarud. Ten dipalangu ay awan ku la binati gapu en isip ku ay saket la iyud ti ulu gapu magsaket la ni ulu ku peru mawan labi. Nadid essa a aldew magalas nuwebi dán ten dimadimang ay nabati ku a madágnenák sakay masaket dán en ulu ku. Nadid tinapos ku pa en tarabahu ku ten bilay gapu gustu ku a maginet tapos ummangayák ten kasinagan. Maya-maya a mabati ku a awan ku dán kaya, nágkatdugák sakay nágkurubut. Peru magkulikugák dán ten dágnen ku. Sakay grabi a tarud en saket nen ulu ku. Mágsingga en saket nen ulu ku sakay madágnenák. Kona hitud en nangyari dikoku ti sangan a aldew. Kaya inagumanák dán nen kaguman ku ten bilay a págyanan ku ti ospital. Netaun bi ked hitud a magpacheck-up en agum mi hidi a kakilala. Ten dikona nagpakáswe-ták ay netan di a tehudák bál a malaria. Inatáddanák di ti tunay ti pet a gamot sakay tinumar ku iyud ti tállu a aldew. Grabi bál talaga ti hirap i magkahudid ti malaria. Ányaán ku pala ay a awan ku dán nakuwan maranasan a ruway.

En Págtoldu ti Págbasa sakay Págsulat

(Literacy)

(Ruth Defeo, 2007)

I istorya kuwidi ay tungkul ten págtoldu ti págbasa sakay págsulat o ni en dáddulawán di a Literacy. En págtoldu mi ay amiyán tánni maipun en

Agta hidi gapu ni kássinag ay makpal hidi a áangayan pagtarabahuwan kona ten págdayu para mamáttek sakay mákpaggapas hidi. Nadid ay kinagiyan di kami a duwva nen amigu ku a magtoldu kami kan ti Diagu. Makpal hitud a lállaka, bábbekás sakay anak a grabi en sor di a makaadal. Kaya maski mauden ay masaya kami padi a magtoldu dikodi. Kaguman mi a magtoldu en tállu a Agta hitud a makatukoy dán a magbasa sakay magsulat. Naggamet hidi ti bibilay para págyanan mi ay ten amigu ku. Sakay naggamet kami bi ti bila-bilay a pággadalan para awan maistorbuwan nen anak hidi en dáddikál di hidi a magadal. Kada Simba ti apon ay angayán di kami ti Dibewan tánni tehud kami a agum a maglakad. Maglakad kami ti essa odas gapu amiyan ten hud awan maari a magmutor gapu grabi en tagmák.

Magsapul en pággadal mi ti Lones ti dimadimang hanggan ti Suwebes ti dimadimang. Sakay kada apon ti Suwebes ay itugán di kami dámman ti Dibewan gapu magtoldu kami hitud ti Simba. Sakay tulos di dán a alapán en karga hidi a bágges a itugán nen mutor ti Sabangan ni agum pa ay ti Didángli la. Kaya grabi bi paman en pagud di peru kona pa man hud ay nagtiyaga padi hidi maski adeyu sakay madággi en báklayán di hidi gapu tunay en sor di a matutu a magbasa sakay magsulat. Nadid ten dikona adeni dán a matapos en pággadal di ay pinagtest mi hidi sakay tehud dán a nakapasa kaya hidi dán bi nadid en magtoldu ten agum hidi a awan palla makabasa sakay makasulat hitud. Salamat ten tulung nen Diyos. Hanggan dálla haád en istorya ku.

1	<p>1. Ngaranan mu en letratu sakay pakasanigán mu en purumeru a tánnug nen upos.</p> <p>2. Isulat mu en letra (t) ten guhit.</p>
2	<p>3. Ngaranan mu en letratu sakay pakasanigán mu en purumeru a tánnug nen upos a nakasulat. En upos hidi ten kawiri ay magsapul ti tánnug a (t) En upos hidi ten kawatan ay magtapos ti tánnug a (t)</p> <p>4. Ilingán mu en letra ten danág ten kawiri sakay aryukán mu en kaparehu na a letra ten danág ten kawatan.</p>
3	<p>5. Ngaranan mu en letratu. Isulat mu ten guhit en badit sakay en dikál a letra nen purumeru sakay en dimudyan a tánnug nen upos hidi.</p> <p>6. Guhitan mu en badit a letra tamu ten kaparehu na a dikál a letra.</p>
4	<p>7. (k) dagdagan ti (a) ay magin (ka) kona ten (kaka)</p> <p>8.+ 9. Basaán mu en purumeru a hanay (a e i o u á) Basaán mu en kaduwwa a hanay Basaán mu en upos hidi a padibábbi.</p>
5	<p>10. Isulat nen maestra en upos hidi ten pisara: (...) Bilugan mu en letra hidi a kailangan tánni mabuu en upos hidi a nesulat ten pisara.</p>
6	<p>12. Isulat nen maestra en upos hidi ten pisara: (...) Bilugan mu en letra hidi a kailangan tánni mabuu en upos hidi a nesulat ten pisara. Isulat mu en upos a nabuu ten guhit.</p> <p>13. Ilingán mu en upos ten danág ten kawiri sakay bilugan mu en letra hidi ten danág ten kawatan tánni mabuu en upos ten danág ten kawiri.</p>

7	<p>14. Basaán mu en istorya.</p> <p>15. Basaán nen maestra en tanung hidi. Tábbigán mu en tanung hidi a gubwat ten istorya.</p>
8	<p>16. (a) dagdagan ti (k) ay magin (ak) kona ten (...)</p> <p>17.+18. Basaán mu en purumeru a hanay. Basaán mu en kaduwwa a hanay. Basaán mu en katállu a hanay. Basaán mu a padibábbi.</p>
9	<p>19. Basaán mu en purumeru a hanay. Basaán mu en kaduwwa a hanay. Basaán mu en katállu a hanay. Basaán mu a padibábbi.</p> <p>Isulat nen maestra en upos hidi ten pisara: (...) Bilugan mu en letra hidi a kailangan tánni mabuu en upos hidi a nesulat ten pisara.</p> <p>20. Isulat mu en upos hidi ten guhit.</p>
10	<p>21. Isulat nen maestra en upos hidi ten pisara: (...) Bilugan mu en letra hidi a kailangan tánni mabuu en upos a nesulat ten pisara sakay isulat mu en upos hidi ten guhit.</p>
11	<p>22. Basaán mu en istorya.</p> <p>23. Basaán nen maestra en tanung hidi. Tábbigán mu en tanung hidi a gubwat ten istorya.</p>
12	<p>24. Basaán mu en istorya. Isulat mu en istorya ten guhit.</p>